

Oponentský posudok

na doktorandskú dizertačnú prácu Mgr. Jána Kabrdu „Zmeny prostorového vzorca využitia plôch v Českej republike a jejích příčiny“

Technické údaje: keďže práca je koncipovaná ako súbor publikovaných článkov a ich charakteristika, potom technické údaje majú dve časti. Prvú prehľadovú časť tvorí úvodný text k publikovaným článkom o rozsahu 69 strán a 120 pramenných diel. Druhú časť tvorí 6 publikovaných článkov o celkovom rozsahu 111 strán, v ktorých je 42 obrázkových príloh, 15 tabuliek a 157 pramenných diel.

a) aktuálnosť zvolenej témy

Téma dizertačnej práce je zameraná na sledovanie jedného z hlavných problémov výskumu kultúrnej krajiny – zmeny priestorovej štruktúry využitia krajiny v Českej republike za rôzne časové obdobia. Aktuálnosť témy možno posudzovať z viacerých hľadísk. Predovšetkým je silný záujem o zachytenie zmien využitia plôch vo vysoko kultúrnej krajine, ktorá prešla rôznymi geopolitickými zmenami. Tieto zmeny do značnej miery mali vplyv na heterogenitu využitia plôch. Aj keď zvolená téma má už svojich predchodcov, predsa tu možno nájsť mnoho inšpiratívnych prvkov.

b) ciele práce a ich splnenie

Dizertant si stanovil niekoľko parciálnych cieľov. Predovšetkým sa snažil zachytiť v rovine ontologickej poznanie a pochopenie regionálneho vzorca využitia plôch v Českej republike a jeho vývoja od polovice 19. storočia. Ďalším cieľom bolo metodologicky obohatiť prístupy pri výskume využitia plôch. Naplnenie cieľov je dostatočné, aj keď v niektorých prípadoch išlo skôr o postihnutie literárnych prameňov v kontexte historicko-geografického poznania. Celá práca bola motivovaná tromi hypotézami. Prvá hypotéza sa týkala predstáv, že v priestorovej štruktúre využitia plôch v Českej republike existuje určitý logický vzorec, ktorý vychádza z lokálnych podmienok s prihliadnutím na klasické lokalizačné teórie. Ďalšia hypotéza bola založená na vyjasňovaní regionálneho vzorca využitia plôch počas sledovaného obdobia. Tretia hypotéza sa týkala vplyvu prírodných a socio-ekonomických podmienok na využitie plôch. Aj naplnenia týchto hypotéz možno považovať za vcelku potvrdené.

c) metódy spracovania

Úvodom tejto časti treba pripomenúť, že z hľadiska metodiky a metód, ktoré boli v práci použité, je práca nadštandardná. Keďže práca je rozdelená do dvoch častí, obidve časti poskytujú bohaté teoreticko-metodologické poznatky.

V prvej časti sa dizertant sústredil na 6 oblastí, pričom všetky parciálne oblasti nesú so sebou výrazne metodologické pozadia a bohatú citáciu priložených literárnych prameňov. Predovšetkým sa pozornosť sústredila na teoretické východiská a prístupy vo využití plôch, prehľad kvantitatívnych a niektorých kvalitatívnych metód. Dôležité bolo sledovať hlavné trendy zmien využitia plôch v širšom svetovom a európskom kontexte.

Záver tvoril fundovaný komentár k priloženým šiestim odborným článkom. Pri ich charakteristike bola využitá jednotná metodika. V priložených príspevkoch bolo použitých množstvo štandardných, predovšetkým kvantitatívnych metód na určenie výskumu využitia plôch. Taktiež v priložených príspevkoch bola ukážka kartografických výstupov, ktoré významne prispeli k časo-priestorovému pochopeniu využitia plôch.

d) hodnotenie výsledkov práce

Výsledky doktorandskej dizertačnej práce treba vidieť vo viacerých aspektoch. Predovšetkým je tu korektné teoreticko-metodologické, ale aj aplikačné spoznanie problému využitia plôch v stredoeurópskom rozmere ako aj v rozmere Českej republiky. Pri výbere príspevkov mal dizertant dobrú ruku. Príspevky jednoznačne dokumentujú dobrú odbornosť, sú príkladom aj pre riešenie problematiky využitia plôch aj v inom stredoeurópskom prostredí. Pri analýze problémov sa dizertant zameril aj na kritické posudzovanie prístupov k metodickým otázkam. Keďže dáta, s ktorými pracoval dizertant boli korektné, bolo možné spracovať aj korektné výstupy. Pri prezentácii syntetických výstupov dizertant prejavil cit pre špeciálne formy indikátorov využitia plôch.

e) prínos práce k rozvoju vednej disciplíny

Prínos práce možno vidieť v polohe teoreticko-metodologickej a aplikačnej, kde sa za pomoci dobre zvládnutej odbornej literatúry podarilo dizertantovi skĺbiť tradičný prístup pri sledovaní využitia plôch s prihliadnutím na kvantitatívne a čiastočné kvalitatívne metódy. Je nevyhnutné tieto dva prístupy navzájom spájať, nakoľko kľúčovými aktérmi využitia plôch sú vlastníci a užívatelia predovšetkým pôdohospodárskych plôch, hlavne poľnohospodári, ďalej developeri a ďalší hráči, majúci za cieľ hlavne poľnohospodárske plochy zastavať. Ďalším prínosom by bolo, keby dané teoreticko-metodologické výstupy boli publikované v monografii.

K práci mám tieto pripomienky, resp. otázky:

1. celkove možno prácu hodnotiť za príliš rozsiahlu, pri obhajobe by mohol dizertant načrtnúť hlavný rozdiel zmien využitia plôch v Českej republike za sledované štyri časové obdobia, ale aj s priestorovou diferenciáciou
2. má vplyv úradná cena pôdy na formovanie zmien využitia plôch v urbanizovanej a rurálnej krajine?
3. ktoré novšie kvalitatívne metódy využitia plôch by bolo vhodné využiť pri posúdení území so špeciálnou funkciou (NP, CHKO, vodohospodárske ochranné územia, vojenské priestory, marginálne územia, a pod.).
4. v prvej časti je pomerne často citovaný prameň Aspinall, R., J., (2008). Ktoré sú hlavné odlišnosti klasifikácie využitia plôch z jeho prameňa a štandardnej klasifikácie IGÚ?
5. aké je ďalšie smerovanie výskumu využitia plôch v Českej republike v súvislosti s meniacimi sa ekonomicko-sociálnymi podmienkami v Európe?

f) celkové zhodnotenie

Pri celkovom zhodnotení dizertačnej práce Mgr. Jána Kabrdu treba konštatovať, že práca predstavuje ucelený pohľad na teoreticko-metodologické a aplikačné riešenie využitia plôch v stredoeurópskom kontexte a zvlášť pre Českú republiku. Boli použité jednak osvedčené, ale aj novšie metodické postupy, na ktoré boli aplikované relevantné empirické databázy. Uvedené výsledky dizertant dobre transformoval do textovej podoby, ktorú obohatil bohatými tabuľkovými, grafovými, ale hlavne mapovými prílohami, ktoré majú dobré technické prevedenie. Taktiež treba vyzdvihnúť pomerne pestré a aktuálne pramenné diela, ktoré sú korektne citované.

Prácu prijímam ako dizertačnú a po úspešnej obhajobe **navrhujem menovanému udeliť vedecko-akademickú hodnosť „philosophiae doctor“ (PhD)**

Bratislava 20.01.2009

oponent
doc.RNDr. Peter Spišiak, CSc.,